

PRIEDAS NR. 4. SPRENDINIŲ TAIKYMO METODINĖS SEKOS IR PATIKROS ALGORITMAI

1. Priedo paskirtis

1.1. Šio priedo paskirtis – nustatyti Tvarkymo plano sprendinių taikymo, patikros ir pagrindimo sekas tais atvejais, kai tiesioginio sprendinių taikymo nepakanka dėl kelių taikytinų šaltinių, skirtingų vertės nešėjų, nevienodo jautrumo, poveikio masto, tyrimų pakankamumo ar sprendinio pagrindimo klausimų.

1.2. Priedas taikomas kaip metodinė sprendinių taikymo priemonė. Jis padeda nustatyti planuojamos veiklos poveikio lauką, vertinimo vienetą, susijusius vertės atributus, jų vietą verčių hierarchijoje, jautrumą, leistinos variacijos ribas, reikalingus tyrimus ir sprendinio pagrindimo apimtį.

1.3. Priedas nėra savarankiška reguliavimo sistema ir nekeičia Tvarkymo plano sprendinių, Kultūros vertybių registro duomenų, Vertinimo tarybos aktuose nustatytų vertingųjų savybių, rodiklių ar kitų paveldosaugos reikalavimų. Jis naudojamas sprendinių taikymo nuoseklumui, pagrindimo kokybei ir vertinimo atsekamumui užtikrinti.

1.4. Priedas nedubliuoja Tvarkymo plano sprendiniuose nustatytų pastatų aukščio, aukštingumo, užstatymo tankio, morfotipų ar kitų rodiklių nustatymo taisyklių. Šie rodikliai nustatomi ir taikomi pagal Tvarkymo plano sprendinius. Šiame priede pateikiamos tik jų taikymo ribų, suderinamumo ir pagrindimo patikros, kai to reikia dėl konkrečios vietos vertės nešėjų jautrumo.

2. Metodinių sekų ir algoritmų samprata

2.1. Šiame priede metodinėmis sekomis laikomos nuoseklios sprendinių patikros eigos, nurodančios, kokie klausimai turi būti tikrinami ir kokia tvarka jie vertinami. Metodinė seka padeda pereiti nuo planuojamo sprendinio pobūdžio ir poveikio lauko nustatymo prie vertinimo vieneto, saugotinių atributų, jų jautrumo, leistinos variacijos ir sprendinio pagrindimo apimtys.

2.2. Algoritmais šiame priede laikomos konkretesnės metodinių sekų taikymo formos, kai pagal nustatytas sąlygas turi būti priimama motyvuota išvada dėl sprendinio taikymo: ar sprendinys gali būti taikomas tiesiogiai, ar jis priimtinas su sąlygomis, ar reikalingi papildomi tyrimai, alternatyvų analizė, poveikio vertinimas, ar sprendinys laikytinas nepriimtiniu.

2.3. Metodinės sekos ir algoritmai nėra savarankiški paveldosaugos reikalavimai. Jie nekeičia Tvarkymo plano sprendinių, Kultūros vertybių registro duomenų ar Vertinimo tarybos aktuose nustatytų vertingųjų savybių, o naudojami sprendinių taikymo nuoseklumui, pagrindimo kokybei ir vertinimo atsekamumui užtikrinti.

2.4. Šiame priede terminas „algoritmas“ vartojamas tais atvejais, kai patikros rezultatas lemia sprendinio priimtinumą, sąlygas ar papildomo pagrindimo poreikį. Terminas „metodinė seka“ vartojamas tais atvejais, kai nustatoma nuosekli konkretaus reglamentavimo lauko patikros eiga, bet ji savaime nesukuria atskiros sprendimo šakų sistemos.

3. Priedo santykis su Tvarkymo plano sprendiniais

3.1. Tvarkymo plano sprendiniai nustato, kas kultūros paveldo vietovėje saugoma, reguliuojama, ribojama ar leidžiama. Šiame priede pateikiamos metodinės sekos ir algoritmai paaiškina, kaip šie sprendiniai turi būti taikomi konkrečiais atvejais, kai būtina įvertinti planuojamo pokyčio santykį su kultūros paveldo vietovės vertingosiomis savybėmis, išskirtinės visuotinės vertės atributais, identiteto invariantais ir jų suvokimo sąlygomis.

3.2. Algoritmai ir metodinės sekos taikomi kartu su Tvarkymo plano sprendiniais, sprendinių paaiškinamąja ir pagrindžiamąja medžiaga, Kultūros vertybių registro duomenimis, Vertinimo tarybos aktais, zonų identiteto aprašais, tyrimais ir kitais taikytiniais paveldosaugos dokumentais.

3.3. Taikant šį priedą laikomasi šaltinių ir verčių hierarchijos principo. Pirmenybė teikiama pirminiams vertingųjų savybių ir apsaugos šaltiniams, o metodinė ir algoritminė medžiaga naudojama jų taikymo nuoseklumui konkrečioje situacijoje užtikrinti.

3.4. Vienam sprendiniui gali būti taikoma viena arba kelios tarpusavyje susijusios patikros sekos ar algoritmai, jeigu planuojamas pokytis vienu metu veikia kelis vertės nešėjus.

3.5. Algoritmų ir metodinių sekų taikymo rezultatas yra motyvuota išvada dėl sprendinio priimtumo, priimtumo su sąlygomis, nepriimtumo arba papildomo pagrindimo, tyrimų, poveikio vertinimo ar alternatyvų analizės poreikio.

4. Bendroji sprendinių taikymo seka

4.1. Bendroji sprendinių taikymo seka taikoma kaip pirminė visų sprendinių patikros logika.

4.2. Pirmiausia nustatomas planuojamos veiklos pobūdis: ar numatomi žemės darbai, statyba, tvarkyba, rekonstravimas, pastato ar jo dalies pritaikymas, tūrio, aukščio, aukštingumo, užstatymo tankio ar intensyvumo keitimas, išorės apdailos, medžiagiškumo, želdinių, viešųjų erdvių, susisiekimo, inžinerinių elementų ar kiti pokyčiai.

4.3. Nustatomas galimas poveikio laukas. Jis gali apsiriboti statiniu, jo dalimi, sklypu ar kiemu, tačiau gali apimti ir platesnį kvartalo, gatvės išklotinės, viešosios erdvės, panoramos, silueto, perspektyvos, vizualinio koridoriaus, archeologinio sluoksnio, želdinių struktūros ar kultūrinio kraštovaizdžio lygmenį.

4.4. Nustatomas vertinimo vienetas: teritorija, zona, kvartalas, sklypas, valda, posesija, statinys, statinių grupė, fasadas, stogas, išklotinė, kiemas, viešoji erdvė, želdynas, panorama, siluetas, perspektyva, archeologinis sluoksnis ar kitas sprendinio veikiamas elementas.

4.5. Nustatomi su sprendiniu susiję saugotini atributai ir jų vieta verčių hierarchijoje. Pirmenybė teikiama atributams, tiesiogiai susijusiems su kultūros paveldo vietovės vertingosiomis savybėmis, išskirtinės visuotinės vertės atributais, registruotais kultūros paveldo objektais, autentiškumu, vientisumu, saugomomis išklotinėmis, panoramomis, siluetais, perspektyvomis, archeologiniu sluoksniu ar kitais esminiais vertės nešėjais.

4.6. Nustatomas atributo jautrumas ir leistinos variacijos ribos. Kuo atributas reikšmingesnis, pažeidžiamesnis ir labiau susijęs su išskirtine visuotine verte, autentiškumu, vientisumu ar identiteto invariantais, tuo mažesnė galima jo kaita ir tuo griežtesnis turi būti sprendinio pagrindimas.

4.7. Parenkamos taikytinos teminės patikros sekos ir algoritmai. Jeigu sprendinys veikia kelis saugotinus atributus, taikomos kelios tarpusavyje susijusios patikros, o galutinė išvada formuluojama pagal bendrą poveikio visumą, ne pagal pavienio parametro atitiktį.

4.8. Sprendinių taikymo seka užbaigiama motyvuota išvada. Išvadoje nurodoma, ar sprendinys yra priimtinas, priimtinas su sąlygomis, nepriimtinas, ar jam būtinas papildomas pagrindimas, tyrimai, poveikio vertinimas arba alternatyvų analizė.

5. Priedo sudėtis

5.1. Priedą sudaro tik tos metodinės sekos ir algoritmai, kurie reikalingi Tvarkymo plano sprendinių taikymui tais atvejais, kai tiesioginis sprendinių taikymas yra nepakankamas dėl kelių taikytinų šaltinių, skirtingų vertės nešėjų, nevienodo jautrumo, poveikio masto ar tyrimų pakankamumo klausimų.

5.2. Priedą sudaro:

1. Bendras sprendinių taikymo ir šaltinių hierarchijos algoritmas.
2. Reglamentavimo vieneto ir diferencijuoto reglamentavimo algoritmas.
3. Statinių, statinių grupių, ansamblių ir jų dalių verčių hierarchijos algoritmas.
4. Sprendiniuose nustatytų rodiklių taikymo ribų metodinė seka.
5. Užstatymo intensyvumo, kaip išvestinio rodiklio, taikymo metodinė seka.
6. Išorės apdailos medžiagų, gaminių ir architektūrinės raiškos patikros metodinė seka.
7. Vizualinės apsaugos, panoramų, siluetų, perspektyvų ir poveikio išskirtinės visuotinės vertės atributams algoritmas.
8. Tyrimų pakankamumo, alternatyvų ir galutinės išvados algoritmas.

6. Sprendinių taikymo algoritmai ir metodinės sekos

6.1. Bendras sprendinių taikymo ir šaltinių hierarchijos algoritmas

6.1.1. Paskirtis

Bendras sprendinių taikymo ir šaltinių hierarchijos algoritmas taikomas kaip pirminis visų Tvarkymo plano sprendinių patikros etapas, kai reikia nustatyti, kokie šaltiniai, sprendiniai, vertingosios savybės, išskirtinės visuotinės vertės atributai, zonų identiteto aprašai, tyrimai ir kiti paveldosaugos dokumentai taikomi konkrečiai planuojamai veiklai.

Algoritmas taikomas, kai:

1. planuojamas sprendinys gali paveikti kultūros paveldo vietovės vertingąsias savybes, išskirtinės visuotinės vertės atributus, autentiškumą, vientisumą ar identiteto invariantus;
2. kyla neaiškumų dėl kelių dokumentų, rodiklių ar reikalavimų santykio;
3. būtina nustatyti, ar sprendinys gali būti taikomas tiesiogiai pagal Tvarkymo plano sprendinius;
4. reikia įvertinti, ar planuojamam sprendiniui būtinas papildomas tyrimais, analize, poveikio vertinimu ar alternatyvomis pagrįstas vertinimas.

6.1.2. Taikymo principas

Sprendinių taikymas grindžiamas šaltinių ir verčių hierarchijos principu. Pirmiausia vertinami pirminiai vertingųjų savybių ir apsaugos šaltiniai, o aiškinamoji, pagrindžiamoji, metodinė ir algoritminė medžiaga naudojama jų taikymo nuoseklumui, pagrindimui ir patikrai užtikrinti.

Šis algoritmas nekeičia Kultūros vertybių registro duomenų, Vertinimo tarybos aktuose nustatytų vertingųjų savybių ar Tvarkymo plano sprendinių. Jis taikomas kaip priemonė nustatyti, kaip minėti šaltiniai turi būti taikomi konkrečioje situacijoje.

6.1.3. Šaltinių taikymo seka

Taikant sprendinius laikomasi šios šaltinių sekos:

1. Kultūros vertybių registro duomenys ir Vertinimo tarybos aktai.
2. Tvarkymo plano sprendiniai.
3. Sprendinių paaiškinamoji ir pagrindžiamoji medžiaga.
4. Zonų identiteto aprašai, jų schemas ir su jais susiję duomenys.
5. Taikomieji, istoriniai, urbanistiniai, architektūriniai, archeologiniai, kraštovaizdiniai, vizualiniai ar kiti tyrimai.
6. Šiame priede pateikiamos metodinės sekos ir patikros algoritmai.

Kai keli šaltiniai konkrečioje situacijoje gali būti aiškinami skirtingai, pirmenybė teikiama tam šaltiniui ar sprendiniui, kuris tiesiogiau užtikrina vertingųjų savybių, išskirtinės visuotinės vertės atributų, autentiškumo, vientisumo, archeologinio sluoksnio, istorinių išsklotinių, panoramų, siluetų, perspektyvų ar kitų esminių vertės nešėjų apsaugą.

6.1.4. Patikros veiksmai

Taikant šį algoritmą atliekami šie veiksmai:

1. nustatoma planuojamos veiklos vieta, pobūdis ir apimtis;
2. patikrinama, ar veikla patenka į kultūros paveldo vietovę, kultūros paveldo objekto teritoriją, kompleksą, apsaugos zoną, vizualinės apsaugos pozonį ar kitą reglamentuojamą teritoriją;
3. nustatoma, kokios vertingosios savybės, išskirtinės visuotinės vertės atributai, identiteto invariantai ar saugotini ryšiai gali būti paveikti;
4. nustatoma, kurie Tvarkymo plano sprendiniai taikomi konkrečiam atvejui;
5. įvertinama, ar sprendinys gali būti taikomas tiesiogiai, ar būtina taikyti vieną ar kelias temines patikros sekas;
6. kai sprendinys veikia konkretų saugotiną atributą ar reglamentavimo lauką, parenkamas atitinkamas algoritmas arba metodinė seka;
7. kai turimų duomenų nepakanka, nustatomas papildomų tyrimų, analizės, poveikio vertinimo ar alternatyvų poreikis;
8. suformuluojama motyvuota išvada dėl sprendinio taikymo galimybės.

6.1.5. Taikymo rezultatas

Taikant bendrą sprendinių taikymo ir šaltinių hierarchijos algoritmą nustatoma:

1. kokie šaltiniai ir sprendiniai taikomi konkrečiai situacijai;
2. kurie vertės atributai ar saugotini elementai gali būti paveikti;
3. ar sprendinys neprieštaruja vertingosioms savybėms, išskirtinės visuotinės vertės atributams, autentiškumo, vientisumo ir identiteto išsaugojimo logikai;
4. ar reikalingas vienas ar keli teminiai algoritmai arba metodinės sekos;
5. ar būtinas papildomas tyrimais, analize, poveikio vertinimu ar alternatyvomis pagrįstas vertinimas;

6. ar sprendinys gali būti taikomas tiesiogiai, laikomas priimtinu, priimtinu su sąlygomis, tikslintinu arba nepriimtinu.

6.1.6. Ribojanti taisyklė

Bendras sprendinių taikymo ir šaltinių hierarchijos algoritmas negali būti taikomas taip, kad pakeistų Kultūros vertybių registro duomenis, Vertinimo tarybos aktuose nustatytas vertingąsias savybes, Tvarkymo plano sprendinius ar kitus taikytinus paveldosaugos reikalavimus.

Formali atitiktis vienam dokumentui ar rodikliui nelaikoma pakankamu pagrindu sprendiniui taikyti, jeigu toks sprendinys pažeistų aukštesnio lygmens vertės nešėjus, autentiškumą, vientisumą, identiteto invariantus ar išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimo sąlygas.

6.2. Reglamentavimo vieneto ir diferencijuoto reglamentavimo algoritmas

6.2.1. Paskirtis

Reglamentavimo vieneto ir diferencijuoto reglamentavimo algoritmas taikomas, kai reikia nustatyti, koku teritoriniu, urbanistiniu, architektūriniu, kraštovaizdiniu, vizualiniu ar archeologiniu masteliu turi būti vertinamas planuojamas sprendinys.

Algoritmas taikomas, kai:

1. sprendinys gali veikti ne tik vieną sklypą, statinį ar jo dalį, bet ir kvartalą, gatvės išklotinę, viešąją erdvę, panoramą, siluetą, perspektyvą, želdyną, šlaitą, krantinę ar archeologinį sluoksnį;
2. viename sklype, valdoje, kvartale ar statinių grupėje nustatomi skirtingos vertės, jautrumo, autentiškumo ar morfostruktūrinės reikšmės elementai;
3. reikia pagrįsti, ar sprendinys vertintinas viso sklypo, jo dalies, atskiro statinio, statinio dalies, fasado, stogo, kiemo, tarpuvartės, želdyno, viešosios erdvės ar vizualinio ryšio lygmeniu;
4. būtina nustatyti skirtingas reglamentavimo dalis vienoje teritorijoje.

6.2.2. Taikymo principas

Reglamentavimo vienetas nustatomas pagal planuojamo sprendinio poveikio lauką ir saugotinių atributų raiškos mastelį, o ne vien pagal sklypo, nuosavybės, statinio ar projekto ribą.

Sklypas laikomas pagrindiniu smulkiausiu reglamentavimo vienetu, tačiau jo kaita, kai reikia, vertinama platesniame kvartalo, gatvės išklotinės, viešosios erdvės, panoramos, silueto, perspektyvos, želdynų, archeologinio sluoksnio ar kultūrinio kraštovaizdžio kontekste.

Kai vienoje teritorijoje nustatomi skirtingos vertės ar jautrumo elementai, reglamentavimas diferencijuojamas pagal jų reikšmę vertingosioms savybėms, išskirtinės visuotinės vertės atributams, autentiškumui, vientisumui, identiteto invariantams ir miestovaizdžio suvokimui.

6.2.3. Vertinimo vienetų lygmenys

Taikant algoritmą gali būti nustatomi šie vertinimo vienetai:

1. teritorija – kai sprendinys gali turėti poveikį visai kultūros paveldo vietai, jos apsaugos zonai, vizualinės apsaugos pozoniui, kultūriniam kraštovaizdžiui, panoramų ar siluetų sistemai;
2. zona – kai sprendinys vertinamas pagal konkrečios Senamiesčio zonos identiteto bruožus, morfostruktūrą, užstatymo pobūdį, viešųjų erdvių sistemą, želdinių struktūrą ar vizualinius ryšius;

3. kvartalas – kai sprendinys gali paveikti kvartalo planinę struktūrą, posesinę sandarą, užstatymo modelį, kiemų sistemą, aukštingumo perėjimus, tankį, intensyvumą ar ryšį su gretimais kvartalais;
4. sklypas, valda ar posesija – kai sprendinys susijęs su konkrečios valdos struktūra, istorinių ribų skaitomumu, užstatymo vieta, kiemų sistema, įvažomis, tarpuvartėmis, želdiniais, statinių išdėstymu ar sklypo funkcionavimu;
5. statinys arba statinių grupė – kai sprendinys veikia statinio tūrį, aukštį, aukštingumą, fasadus, stogą, konstrukcijas, medžiagiškumą, architektūrinę raišką ar statinių grupės kompozicinius ryšius;
6. statinio dalis – kai sprendinys susijęs su fasadu, stogu, cokoliu, pirmuoju aukštu, angomis, vitrinomis, durimis, langais, stoglangiais, balkonais, dekoru, skardinimu, dūmtraukiais ar kitais atskirais elementais;
7. gatvės išklotinė – kai sprendinys gali paveikti gatvės fronto vientisumą, karnizų juostą, stogų siluetą, angų ritmą, fasadų medžiagiškumą, tvorų ir vartų sistemą, tarpuvartės ar išklotinės mastelį;
8. viešoji erdvė – kai sprendinys veikia aikštę, gatvę, skverą, sodą, parką, krantinę, šlaitą, kiemą, praėjimą, pėsčiųjų ryšį, dangas, mažąją architektūrą, apželdinimą ar viešosios erdvės istorinę logiką;
9. vizualinė struktūra – kai sprendinys gali paveikti panoramą, siluetą, perspektyvą, vizualinį koridorių, apžvalgos tašką, dominantės matomumą, miesto daugiaplaniškumą ar kultūrinio kraštovaizdžio suvokimą;
10. archeologinis sluoksnis – kai sprendinys susijęs su žemės judinimu, pamatais, rūšiais, požeminiais statiniais, inžineriniais tinklais, dangų keitimu, reljefo formavimu ar kitais darbais, galinčiais paveikti archeologinį sluoksnį.

6.2.4. Diferencijuoto reglamentavimo principai

Diferencijuotas reglamentavimas taikomas, kai vienoje teritorijoje nustatomi skirtingo pobūdžio vertės nešėjai, nevienoda jų erdvinė raiška, skirtingas jautrumas arba skirtingi apsaugos tikslai.

Skirtingo reglamentavimo dalys išskiriamos pagal konkrečių vertės nešėjų ir jų erdvinės raiškos logiką: gatvės išklotinę, vidinę valdos dalį, kiemą, tarpuvartę, želdyną, sodą, šlaitą, krantinę, neužstatytą erdvę, archeologinio jautrumo zoną, vizualinį ryšį, ansamblio kompozicinę struktūrą ar galimai atkuriamos morfostruktūros dalį.

Diferencijuotas reglamentavimas nepaneigia kultūros paveldo vietovės ar kultūros paveldo objekto teritorijos vientisumo. Jis taikomas siekiant tiksliau susieti paveldosaugos reikalavimus su konkrečiais vertės nešėjais, jų jautrumu ir apsaugos tikslais.

Kai viename reglamentavimo vienetą nustatomi aukštesnio ir žemesnio lygmens vertės nešėjai, žemesnio lygmens kaita negali pažeisti aukštesnio lygmens vertingųjų savybių, išskirtinės visuotinės vertės atributų, autentiškumo, vientisumo ir identiteto invariantų.

6.2.5. Patikros veiksmai

Taikant šį algoritmą atliekami šie veiksmai:

1. nustatomas planuojamos veiklos pobūdis ir pirminis poveikio laukas;
2. patikrinama, ar poveikis apsiriboja vienu sklypu, statiniu ar elementu, ar persikelia į platesnę urbanistinę, vizualinę, kraštovaizdinę ar archeologinę sistemą;
3. nustatomas pagrindinis vertinimo vienetas;

4. nustatomi papildomi vertinimo vienetai, jeigu sprendinys gali turėti poveikį keliems masteliams;
5. identifikuojamos skirtingos vertės, jautrumo ar funkcijos dalys vertinimo vienetė;
6. nustatoma, ar būtinas diferencijuotas reglamentavimas;
7. kiekvienai diferencijuojamai daliai nustatomi aktualūs atributai, jų vieta verčių hierarchijoje, jautrumas ir leistina variacija;
8. parenkami taikytini teminiai algoritmai arba metodinės sekos;
9. suformuluojama išvada dėl reglamentavimo vieneto, diferencijuojamų dalių, taikytinų ribų ir pagrindimo apimtys.

6.2.6. Taikymo rezultatas

Taikant reglamentavimo vieneto ir diferencijuoto reglamentavimo algoritmą nustatoma:

1. pagrindinis sprendinio vertinimo vienetas;
2. papildomi vertinimo vienetai, jeigu poveikis pasireiškia keliuose masteliuose;
3. ar būtina vertinti platesnį poveikio lauką;
4. ar reikalingas diferencijuotas reglamentavimas;
5. kurios vertinimo vieneto dalys reglamentuojamos skirtingai;
6. kokie saugotini atributai ir jautrumo lygiai taikomi kiekvienai daliai;
7. kokie teminiai algoritmai arba metodinės sekos turi būti taikomi;
8. kokia pagrindimo, tyrimų, poveikio vertinimo ar alternatyvų analizės apimtis reikalinga.

6.2.7. Ribojanti taisyklė

Reglamentavimo vienetas negali būti nustatomas vien pagal sklypo, nuosavybės, statinio ar projekto ribą, jeigu realus sprendinio poveikis apima platesnį vertės nešėjų lauką.

Sprendinys nelaikomas pagrįstu, jeigu vertinamas tik formaliame sklypo ar statinio mastelyje, nors jo poveikis pasireiškia kvartalo, išsklotinės, panoramos, silueto, viešosios erdvės, želdyno, archeologinio sluoksnio ar kito saugotino atributo lygmeniu.

6.3. Statinių, statinių grupių, ansamblių ir jų dalių verčių hierarchijos algoritmas

6.3.1. Paskirtis

Statinių, statinių grupių, ansamblių ir jų dalių verčių hierarchijos algoritmas taikomas, kai reikia nustatyti vertinamo statinio, jo dalies, statinių grupės, komplekso ar ansamblio vaidmenį kultūros paveldo vietovės vertės struktūroje ir urbanistinėje morfostruktūroje.

Algoritmas taikomas, kai:

1. planuojamas statinio ar jo dalies tvarkymas, remontas, rekonstravimas, pritaikymas, antstatas, priestatas, griovimas, nauja statyba ar kitas fizinis pokytis;
2. reikia nustatyti statinio ar jo dalies reikšmę vertingosioms savybėms, išskirtinės visuotinės vertės atributams, zonos identitetui, gatvės išsklotinei, kvartalo struktūrai, miestovaizdžiui ar kultūriniam kraštovaizdžiui;

3. viename sklype, valdoje, kvartale ar statinių grupėje yra skirtingos vertės, jautrumo, autentiškumo ar morfostruktūrinės reikšmės elementų;
4. būtina pagrįsti, ar statinys, jo dalis ar statinių grupė saugoma, tvarkoma, ribotai keičiama, pertvarkoma, neutralizuojama, keičiama ar šalinama.

6.3.2. Taikymo principas

Statinio, statinių grupės, ansamblio, komplekso ar jų dalių vertinimas grindžiamas jų vieta verčių hierarchijoje, santykiu su vertingosiomis savybėmis, išskirtinės visuotinės vertės atributais, autentiškumu, vientisumu, identiteto invariantais, urbanistine morfostruktūra, gatvės išklotine, kvartalo sandara, viešosiomis erdvėmis, panoramomis, siluetais, perspektyvomis ir kitais vizualiniais ryšiais.

Vertinimas pradedamas nuo aukščiausio hierarchinio lygmens vertės nešėjų. Žemesnio lygmens elementų kaita galima tik tiek, kiek ji nepažeidžia aukštesnio lygmens vertingųjų savybių, autentiškumo, vientisumo, identiteto invariantų ir išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimo sąlygų.

6.3.3. Verčių hierarchijos grupės

Taikant algoritmą statiniai, statinių grupės, ansambliai, kompleksai, jų dalys ar su jais susiję erdviniai ryšiai vertinami pagal šias hierarchines grupes:

1. išskirtinės visuotinės vertės atributus perteikiantys statiniai, ansambliai, kompleksai ir jų erdviniai ryšiai;
2. prioritetiniai teritoriniai vertės branduoliai ir pagrindinės vertybių grupės;
3. kultūros paminklai, kultūros paveldo objektai ir kompleksų dalys;
4. vertingųjų savybių požymių turintys statiniai ar jų dalys;
5. urbanistinės struktūros statiniai;
6. kontekstinės vertės statiniai;
7. neutralūs statiniai ar elementai;
8. disonuojantys ar nevertingi statiniai ir elementai.

6.3.4. Kaitos principai pagal verčių hierarchiją

Aukščiausio hierarchinio lygmens vertės nešėjams taikomas išsaugojimo, autentiškumo ir minimalios kaitos prioritetas.

Kultūros paveldo objektų, kompleksų dalių ir vertingųjų savybių požymių turinčių statinių kaita vertinama pagal jų konkrečias vertingąsias savybes, išlikimo laipsnį, tyrimų duomenis, autentiškumą, fizinę būklę ir poveikį aplinkai.

Urbanistinės struktūros ir kontekstinės vertės statinių kaita galima tik tiek, kiek išlaikomas arba sustiprinamas jų vaidmuo užstatymo linijoje, išklotinėje, karnizų juostoje, stogų siluete, posesinėje struktūroje, kiemų sistemoje ar kvartalo sandaroje.

Neutralūs, disonuojantys ar nevertingi statiniai gali būti pertvarkomi, mažinami, keičiami ar šalinami tik tada, kai tai gerina saugomą urbanistinę, architektūrinę, kraštovaizdinę ar vizualinę struktūrą ir nepažeidžia archeologinio sluoksnio, vertingųjų savybių, autentiškumo, vientisumo ar kultūrinio kraštovaizdžio suvokimo.

6.3.5. Patikros veiksmai

Taikant šį algoritmą atliekami šie veiksmai:

1. nustatomas vertinamas statinys, jo dalis, statinių grupė, kompleksas, ansamblis ar su jais susijęs erdvinis ryšys;
2. patikrinamas jo statusas Kultūros vertybių registre, Vertinimo tarybos aktuose, Tvarkymo plano sprendiniuose ir kituose taikytinuose paveldosaugos dokumentuose;
3. nustatoma, ar elementas susijęs su išskirtinės visuotinės vertės atributais, vertingosiomis savybėmis, identiteto invariantais ar saugomais vizualiniais ryšiais;
4. įvertinamas elemento autentiškumas, išlikimas, būklė, istorinė, urbanistinė, architektūrinė, kraštovaizdinė ar vizualinė reikšmė;
5. nustatomas elemento vaidmuo sklypo, kvartalo, išsklotinės, viešosios erdvės, panoramos, silueto, perspektyvos ar kultūrinio kraštovaizdžio struktūroje;
6. priskiriama atitinkama verčių hierarchijos grupė;
7. nustatomas galimos kaitos pobūdis ir leistinos variacijos ribos;
8. parenkami taikytini papildomi algoritmai arba metodinės sekos;
9. suformuluojama motyvuota išvada dėl saugojimo, tvarkymo, ribotos kaitos, pertvarkymo, neutralizavimo, keitimo ar šalinimo galimybės.

6.3.6. Ribojanti taisyklė

Statinio, jo dalies ar elemento priskyrimas neutraliai, disonuojančiai ar nevertingai grupei savaime nesuteikia pagrindo jo keitimui, šalinimui ar naujam užstatymui.

Toks sprendinys gali būti taikomas tik tada, kai įrodoma, kad jis nepablogins vertingųjų savybių, autentiškumo, vientisumo, išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimo, archeologinio sluoksnio, istorinės išsklotinės, kvartalo struktūros, želdynų sistemos, panoramų, siluetų, perspektyvų ar kitų saugotinių vertės nešėjų būklės ir, kai taikoma, pagerins saugomos struktūros kokybę.

6.4. Sprendiniuose nustatytų rodiklių taikymo ribų metodinė seka

6.4.1. Paskirtis

Ši metodinė seka taikoma tik tais atvejais, kai reikia patikrinti, ar Tvarkymo plano sprendiniuose nustatyti aukščio, aukštingumo, tūrio, užstatymo tankio ar kiti rodikliai konkrečiu atveju gali būti taikomi visa apimtimi, ar jų taikymą riboja konkrečios vietos vertės nešėjų jautrumas.

6.4.2. Taikymo principas

Pastatų aukščio, aukštingumo, užstatymo tankio ir kiti rodikliai nustatomi Tvarkymo plano sprendiniuose. Ši metodinė seka jų nenustato iš naujo, nekeičia ir neperskaičiuoja.

Rodikliai taikomi kartu vertinant jų poveikį vertingosioms savybėms, išskirtinės visuotinės vertės atributams, autentiškumui, vientisumui, identiteto invariantams, išsklotinėms, panoramoms, siluetams, perspektyvoms, želdynams, archeologiniam sluoksniui ir kitiems saugotiniams vertės nešėjams.

6.4.3. Patikros veiksmai

Taikant šią metodinę seką tikrinama:

1. kurie sprendiniuose nustatyti rodikliai taikomi konkrečiam reglamentavimo vienetui;
2. ar taikomas reglamentavimo vienetas atitinka realų poveikio lauką;
3. ar rodiklių taikymas nepažeidžia užstatymo tipo, posesinės struktūros, kiemų sistemos, karnizų juostos, stogų silueto ir išklotinės ritmo;
4. ar rodiklių taikymas suderinamas su želdynų, reljefo, šlaitų, archeologinio sluoksnio ir viešųjų erdvių apsauga;
5. ar sprendinys nedaro neigiamo poveikio panoramoms, siluetams, perspektyvoms, apžvalgos taškams, dominantėms ir išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimui;
6. ar reikalingi papildomi tyrimai, analizė, vizualinė patikra, poveikio vertinimas ar alternatyvų nagrinėjimas.

6.4.4. Taikymo rezultatas

Taikant šią metodinę seką nustatoma, ar sprendiniuose nustatyti rodikliai konkrečiu atveju gali būti taikomi visa apimtimi, ar jų taikymas turi būti ribojamas, tikslinamas arba papildomai pagrindžiamas dėl saugotinių vertės nešėjų jautrumo.

6.4.5. Ribojanti taisyklė

Sprendiniuose nustatytų maksimalių aukščio, aukštingumo, tūrio, tankio ar kitų rodiklių atitiktis savaime nereiškia, kad konkrečioje situacijoje gali būti taikoma didžiausia jų reikšmė.

Rodikliai negali būti taikomi taip, kad būtų pažeistos vertingosios savybės, išskirtinės visuotinės vertės atributai, autentiškumas, vientisumas, identiteto invariantai, archeologinis sluoksnis, istorinės išklotinės, panoramos, siluetai, perspektyvos ar kiti saugotini vertės nešėjai.

6.5. Užstatymo intensyvumo, kaip išvestinio rodiklio, taikymo metodinė seka

6.5.1. Paskirtis

Ši metodinė seka taikoma, kai reikia pagrįsti užstatymo intensyvumo rodiklį arba jo pokytį konkrečioje teritorijoje, sklype, valdoje ar jų dalyje.

6.5.2. Taikymo principas

Užstatymo intensyvumas laikomas išvestiniu rodikliu. Jis nelaikomas savarankišku pagrindu didinti pastato tūrį, aukštį, aukštingumą, tankį ar užstatymo apimtį.

Intensyvumas vertinamas tik kartu su Tvarkymo plano sprendiniuose nustatytais aukščio, aukštingumo, tūrio, tankio, užstatymo tipo ir kitais rodikliais, taip pat su konkrečios vietos vertingosiomis savybėmis, posesine struktūra, kiemų sistema, želdynais, archeologiniu sluoksniu, išklotinėmis, panoramomis, siluetais ir perspektyvomis.

6.5.3. Patikros veiksmai

Taikant šią metodinę seką tikrinama:

1. kokiais sprendiniuose nustatytais rodikliais grindžiamas intensyvumas;

2. ar intensyvumo rodiklis nėra naudojamas kaip savarankiškas pagrindas didinti tūrį, aukštį, aukštingumą ar tankį;
3. ar intensyvumas suderinamas su užstatymo tipu, posesine struktūra, kiemų sistema ir zonos identitetu;
4. ar intensyvumo taikymas nepažeidžia želdynų, viešųjų erdvių, archeologinio sluoksnio ir vizualinių ryšių;
5. ar reikalingas papildomas pagrindimas, tyrimai, poveikio vertinimas ar alternatyvų analizė.

6.5.4. Ribojanti taisyklė

Užstatymo intensyvumas negali būti taikomas kaip savarankiškas plėtros argumentas. Jeigu intensyvumo rodiklio taikymas prieštarauja vertingųjų savybių, išskirtinės visuotinės vertės atributų, autentiškumo, vientisumo, identiteto invariantų ar saugotinių vizualinių ryšių apsaugai, toks sprendinys nelaikomas pagrįstu.

6.6. Išorės apdailos medžiagų, gaminių ir architektūrinės raiškos patikros metodinė seka

6.6.1. Paskirtis

Ši metodinė seka taikoma, kai planuojama parinkti, keisti, atkurti, remontuoti ar naujai įrengti fasadų, stogų, langų, durų, vitrinų, vartų, tvorų, skardinimo, metalo gaminių, dangų, apdailos, spalvinės raiškos ar kitų išorės elementų medžiagas ir gaminius.

6.6.2. Taikymo principas

Išorės apdailos medžiagos ir gaminiai vertinami pagal jų santykį su vertingosiomis savybėmis, autentiškumu, išsklotinės vientisumu, zonos identitetu, statinio ar statinių grupės verte, medžiagiškumo tradicija, architektūrine raiška ir miestovaizdžio suvokimu.

Prioritetas teikiamas autentiškų medžiagų, konstrukcijų, apdailos ir gaminių išsaugojimui bei remontui. Kai autentiški elementai neišlikę, sprendiniai turi būti grindžiami tyrimais, ikonografija, analogais, natūros požymiais arba tipologiškai ir kontekstualiai pagrįstu sprendiniu.

6.6.3. Patikros veiksmas

Taikant šią metodinę seką tikrinama:

1. ar vertinamas elementas yra autentiškas, atkurtinas, tyrimais pagrįstas, tipologiškai pagrįstas, kontekstualus, neutralus ar disonuojantis;
2. ar medžiaga, gaminys ar apdailos sprendinys susijęs su vertingosiomis savybėmis arba išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimu;
3. ar sprendinys dera su statinio verte, fasado kompozicija, stogo forma, išsklotinės ritmu ir zonos identitetu;
4. ar naujos medžiagos neturi klaidinančios istorinės imitacijos požymių ir nedisonuoja su saugotinu charakteriu;
5. ar sprendinys nepablogina viešosios erdvės, panoramos, perspektyvos, silueto ar kultūrinio kraštovaizdžio suvokimo;
6. ar reikalingi papildomi medžiagų, polichromijos, natūros, ikonografiniai ar architektūriniai tyrimai.

6.6.4. Ribojanti taisyklė

Techninis medžiagos tinkamumas savaime nelaikomas pakankamu pagrindu ją taikyti kultūros paveldo vietovėje. Sprendinys nelaikomas priimtinu, jeigu jis pažeidžia vertingąsias savybes, autentiškumą, išsklotinės vientisumą, zonos identitetą, miestovaizdžio charakterį ar išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimą.

6.7. Vizualinės apsaugos, panoramų, siluetų, perspektyvų ir poveikio išskirtinės visuotinės vertės atributams algoritmas

6.7.1. Paskirtis

Šis algoritmas taikomas, kai planuojamas sprendinys gali turėti poveikį saugomiems vizualiniams ryšiams, apžvalgos taškams, dominantėms, panoramoms, siluetams, perspektyvoms, miesto daugiaplaniškumui, kultūros paveldo objektų apžvelgiamumui ar išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimui.

6.7.2. Taikymo principas

Vizualinis poveikis vertinamas pagal tai, ar sprendinys keičia saugomų panoramų, siluetų, perspektyvų, išsklotinių, vizualinių koridorių, dominantų ir kultūrinio kraštovaizdžio suvokimo sąlygas.

Poveikis išskirtinės visuotinės vertės atributams vertinamas ne tik pagal fizinį objekto pokytį, bet ir pagal jo matomumą, mastelį, santykį su istoriniais vaizdais, kompozicinėmis ašimis, dominantėmis, reljefu, užstatymo struktūra ir platesne aplinka.

6.7.3. Patikros veiksmai

Taikant šį algoritmą tikrinama:

1. ar sprendinys patenka į vizualinės apsaugos pozonį arba kitą saugomų vizualinių ryšių lauką;
2. ar sprendinys matomas iš saugomų apžvalgos taškų, panoramų, siluetų, perspektyvų ar viešųjų erdvių;
3. ar sprendinys keičia dominantų matomumą, išsklotinių ritmą, stogų siluetą, reljefo ir užstatymo santykį;
4. ar sprendinys gali paveikti išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimą;
5. ar pakanka esamos medžiagos, ar būtina papildoma vizualinė analizė, 3D patikra, fotomontažai, alternatyvų analizė ar poveikio vertinimas;
6. ar sprendinys gali būti priimtinas, priimtinas su sąlygomis, tikslintinas arba nepriimtinas.

6.7.4. Ribojanti taisyklė

Sprendinys nelaikomas priimtinu vien dėl to, kad atitinka formalius aukščio, tūrio, tankio ar kitus rodiklius, jeigu jis daro neigiamą poveikį saugomoms panoramoms, siluetams, perspektyvoms, dominantėms, apžvalgos taškams, miestovaizdžio struktūrai ar išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimui.

6.8. Tyrimų pakankamumo, alternatyvų ir galutinės išvados algoritmas

6.8.1. Paskirtis

Šis algoritmas taikomas kaip baigiamasis sprendinių patikros etapas, kai reikia nustatyti, ar turimų duomenų, tyrimų ir analizės pakanka sprendiniui pagrįsti, ar būtina papildoma analizė, poveikio vertinimas, alternatyvų nagrinėjimas arba sprendinio tikslinimas.

6.8.2. Taikymo principas

Sprendinys laikomas pagrįstu tik tada, kai jo poveikis vertingosioms savybėms, išskirtinės visuotinės vertės atributams, autentiškumui, vientisumui, identiteto invariantams ir saugotiniams ryšiams yra pakankamai nustatytas ir motyvuotai įvertintas.

Kai turimų duomenų nepakanka, sprendinys negali būti laikomas pagrįstu vien remiantis formalia rodiklių atitiktimi.

6.8.3. Tyrimų ir pagrindimo poreikio nustatymas

Papildomų tyrimų, analizės ar poveikio vertinimo poreikis nustatomas, kai:

1. neaiškus vertingųjų savybių, atributų ar jų išlikimo laipsnis;
2. sprendinys gali paveikti kelis skirtingo jautrumo vertės nešėjus;
3. sprendinys gali turėti poveikį panoramoms, siluetams, perspektyvoms, išsklotinėms ar išskirtinės visuotinės vertės atributų suvokimui;
4. sprendinys susijęs su žemės judinimu, požeminėmis intervencijomis, pamatų, rūšių, inžinerinių tinklų, dangų, reljefo ar šaknų zonos keitimu;
5. reikia palyginti kelias galimas sprendinio alternatyvas;
6. kyla neaiškumų dėl kelių šaltinių, rodiklių ar reikalavimų santykio.

Kai planuojamas sprendinys susijęs su žemės judinimu ar požeminėmis intervencijomis, archeologinių tyrimų, priežiūros ar kito archeologinio pagrindimo poreikis nustatomas teisės aktų ir paveldo tvarkybos reglamentų nustatyta tvarka. Šis priedas nenustato archeologinių tyrimų atlikimo tvarkos, o tik nurodo, kad tokiais atvejais archeologinis aspektas turi būti įvertintas kaip sprendinio pagrindimo dalis.

6.8.4. Galimos išvados

Taikant šį algoritmą gali būti formuluojamos šios išvados:

1. sprendinys gali būti taikomas tiesiogiai;
2. sprendinys priimtinas;
3. sprendinys priimtinas su sąlygomis;
4. sprendiniui būtinas papildomas pagrindimas, tyrimai, poveikio vertinimas ar alternatyvų analizė;
5. sprendinys turi būti tikslinamas;
6. sprendinys nepriimtinas.

6.8.5. Ribojanti taisyklė

Jeigu sprendinys atitinka vieną reglamentavimo lauką, bet pažeidžia aukštesnio lygmens vertės nešėjus, jis nelaikomas priimtinu vien dėl formalaus rodiklio atitikimo.

Kai turimų duomenų nepakanka sprendinio poveikiui įvertinti, sprendinys nelaikomas pagrįstu iki tol, kol neatliekami būtini tyrimai, analizės, poveikio vertinimas ar alternatyvų patikra.